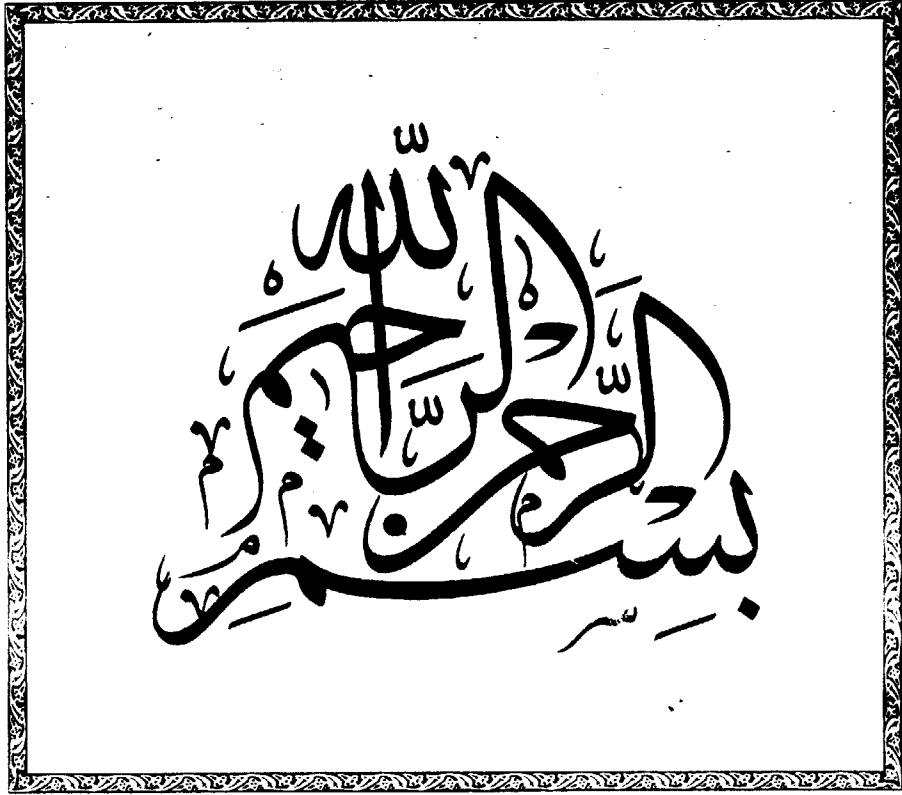

تصویر گلدی

۲۴۹/۳

۱۳۷۸ / ۲ / ۲۹

دانشگاه قم

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث

شیوه تبلیغ انبیاء اولوالعزم در قرآن کریم

استاد راهنما

حجة الاسلام و المسلمین جناب دکتر علی شیخ الاسلامی

استاد مشاور

حجة الاسلام و المسلمین دکتر ولی الله نقی پورفر

نگارش

فاطمه غلامی

1498/2

۲۴۶۱۳ مرداد ۱۳۷۷

تقدیم:

**تقدیم به امام راحل (قدس سره) این فرزند خلف
انبیاء علیهم السلام و شهیدان، یاران باوفای ایشان، که
با تمام وجود، خود را مدیون رهبری و راهنمایی
ایشان می‌دانم.**

تقدیر:

**با تشکر و قدردانی، از استاد ارجمند و بزرگوار
جناب آقای دکتر شیخ الاسلامی که در هدایت این
تحقیق، بنده را یاری نموده و همواره الکوی تقوی و
علم برایم بوده‌اند.**

**همچنین با تقدیر و تشکر فراوان از استاد بزرگوار
جناب آقای دکتر نقی‌پور که با راهنمایی خود مرا در
این وظیفه، یاری نمودند.**

«چکیده»

همواره انسان در طول زندگی، سؤالهایی برایش مطرح بوده اینکه برای چه و از کجا آمده؟ و اکنون باید چگونه زندگی کند؟

خدای متعال که انسان را با فطرتی پاک آفرید، فطرتی که مبدأ و مقصدش از او و بسوی اوست اما در این میان موانعی چون جهل و غفلت و یا عناد و غرور، فطرت او را از اصل خویش جدا کرده و اینجا خدای مهربان برگزیدگان خود یعنی پیامبران را فرو فرستاده تا انسان را به آنجایی که تعلق دارد، راهنما باشند. و نیز چون او بندگان را بهتر از هر کس می‌شناخت به فرستادگانش آموخت که آنها را چگونه دعوت نمایند «أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ»^(۱)

و البته اگر چه این فرمان به خاتم انبیاء و مرسلین است اما قطعاً همان شیوه‌ای است که دیگر انبیاء نیز داشته‌اند زیرا: الف: هدف تمامی انبیاء طبق آیات قرآن کریم یک چیز بوده چرا که پیامبر اسلام جز به آنچه که انبیای سلف مردم را دعوت می‌نمودند به چیز دیگری دعوت نمی‌نمود.

«و ما ارسلناک من قبلك الا رجالا نوحی الیهم من اهل القرى»^(۲)

ب: و نیز طریقی که مردم معاصر پیامبر اسلام «صلی الله علیه و آله» پیمودند همان طریق امم گذشته بوده است
«کذلک فعل الذین من قبلهم فهل علی الرسل الا البلاغ النبیین»^(۳)

پس قطعاً انبیای اولوالعزم نیز باید با بهترین شیوه به تبلیغ پردازند که آن همان شیوه‌ای است که خدای متعال به حضرت رسول فرمان داد.

البته شیوه از نظر اصول و اساس یکی بوده است ولی در فروع و جزئیات با توجه به شرایط مکان و زمان و روحیات مردم و غیره تفاوتی داشته‌اند.

بخش نخست شیوه حکمت است که در دو قسم حکمت علمی یا سخنان حکیمانه و حکمت عملی یا رفتار و سیره انبیاء بیان شده است.

شیوه دوم موعظه حسنه که غالباً در محورهای انذار و تبشیر و تذکر و موارد گوناگون دیگر مطرح شده است سومین شیوه جدال احسن که در دو قسم مطرح شده است جدال لفظی یا علمی که گاهی جنبه روانی هم داشته است. جدال عملی یا جهاد و مقابله که جز در مورد پیامبر اسلام با ارائه معجزاتی از سوی خداوند که در قالب عذاب الهی و نجات پیامبرانش بوده است.

و در مورد پیامبر اسلام «صلی الله علیه و آله» که به حسب ضرورت در قالب مبارزه و جهاد بوده و البته در این هم ایشان از موعظه و اتمام حجت دریغ نکرده‌اند و خلاصه کلام حرف تمام انبیاء دعوت به دین اسلام بوده و تنها دینی که انسان را به مقصد می‌رساند و هر کس باید این پیام را با تمام وجود بگیرد و نیز مبلغ آن باشد.

کلیدواژه‌ها:

تبلیغ - حکمت - موعظه - جدال - انذار - تبشیر - ذکر - حبط عمل - مباحله - عصمت - مشورت - هجرت

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
	مقدمه
	فصل اول: معرفی تبلیغ و مبلغ
۴	تعریف لغوی تبلیغ
۶	۱-۱ تعریف اصطلاحی
۶	جایگاه تبلیغ در قرآن
۱۰	تبلیغ از نظر عُرف اجتماعی و سیاسی
۱۲	تبلیغ از نظر بزرگان دین
۱۳	هدف انبیاء (علیهم السلام) از تبلیغ
۱۵	هدف اصلی ربّانی کردن انسان
۱۷	۲-۱ «ویژگیهای انبیاء»
۱۷	عصمت
۲۳	ویژگی دوم، داناترین مردم
۲۵	صادق در قول و فعل (عامل به علم)
۲۷	رأفت و دلسوزی
۲۹	صبر و گذشت توأم با شجاعت

فصل دوم: شیوه تبلیغ حضرت محمد «صلی الله علیه و آله» از دیدگاه قرآن

مقدمه.....	۳۴
پیشگفتار.....	۳۸
وضع حکومت.....	۴۰
۱-۲ (حکمت).....	۴۱
شیوه بیان معارف و اصول عقاید.....	۴۲
شیوه بیان قوانین و دستورات الهی.....	۴۴
شیوه انتخاب و دعوت مدعوین.....	۴۵
تعریف لغوی و اصطلاحی.....	۴۹
۱-۱-۲ حکمت علمی.....	۵۰
الف: محور بیان صریح عقاید.....	۵۰
ب: محور دوم استدلال منطقی و فطری.....	۵۲
ج: محور سوم «دعوت آزادانه».....	۵۴
۱-۲-۲ حکمت عملی یا سیره پیامبر صلی الله علیه و آله.....	۵۷
معنی سیره.....	۵۷
۱-۱-۲-۱ جاذبه.....	۵۹
محور اول: ساده زیستی.....	۶۱
محور دوم (محبت و جلب اعتماد).....	۶۳
محور سوم «مشورت».....	۶۶

عنوان

صفحه

۶۹	۲-۱-۲ دافعه.....
۷۱	کناره گیری از مشرکان و کافران یا دعوت سلبی.....
۷۳	۲-۱-۳ هجرت.....
۷۳	هجرت درونی.....
۷۵	هجرت بیرونی.....
۷۷	مسجد پایگاه مهم تبلیغات.....
۷۸	پیمان برادری.....
۸۱	۲-۲ مؤعظه حسنه.....
۸۱	تعریف لغوی و اصطلاحی.....
۸۳	۲-۲-۱ محور «تبشیر».....
۸۴	بشارت به مؤمنان.....
۸۵	بشارت به غیر مؤمنان به عذاب الیم.....
۸۶	۲-۲-۲ محور «انذار».....
۸۷	الف: انذار عمومی:.....
۸۷	ب: انذار خصوصی (مؤمنان).....
۸۸	انذار خصوصی (غیر مؤمنان).....
۹۰	نکته جالب.....
۹۱	«توجه» انذار یا تبشیر؟.....
۹۳	حبط عمل.....

حیط عمل

عنوان

۹۳

صفحه

۹۸ ۲-۲-۳ تذکر
۱۰۰ قرآن سراسر ذکر است
۱۰۲ ۲-۳ جدال احسن
۱۰۲ مقدمه
۱۰۶ ۲-۳-۱ جدال علمی
۱۰۷ جدل در رابطه با نبوت پیامبر اسلام
۱۱۰ جدل در رابطه با قرآن کریم
۱۱۲ جدل در رابطه با انکار معاد
۱۱۵ مباحثه جدالی دیگر
۱۱۶ ۲-۳-۲ جدال عملی یا جهاد و مقابله

فصل سوم: شیوه تبلیغ حضرت نوح «علیه السلام»

۱۲۱ مقدمه
۱۲۳ ۳-۱ «حکمت»
۱۲۳ ۳-۱-۱ حکمت علمی یا لسانی
۱۲۳ ۱- اعلام صریح و وظیفه و مأموریت
۱۲۵ ۲- بیان صریح و آشکار عقاید و محتوای دعوت
۱۲۶ ۳- «دعوت همراه با برهان و دلیل منطقی»

عنوان

صفحه

۱۲۷	۴- دعوتی آزادانه
۱۲۹	۳-۱-۲ «حکمت عملی»
۱۲۹	۱- سادگی در معیشت:
۱۳۰	۲- توکل بر خداوند:
۱۳۱	رفتار اشراف و مخالفان
۱۳۳	۳-۲ «موعظه حسنه»
۱۳۳	انواع موعظه
۱۳۴	انذار
۱۳۵	تبشیر
۱۳۷	تذکر
۱۳۸	۳-۳ «جدال احسن»
۱۳۸	۳-۳-۱ جدال علمی
۱۴۵	سخن آخر کفار
۱۴۶	جمع بندی دلایل تکذیب و انگیزه و علل بت پرستی
۱۴۷	ادامه دعوت و تبلیغ شبانه روزی نوح علیه السلام
۱۴۹	۳-۳-۲ جدال عملی در قالب عذاب الهی
۱۴۹	استجابات دعای نوح علیه السلام و ساختن کشتی
۱۵۰	استجابات نفرین نوح علیه السلام
۱۵۰	پسر نوح علیه السلام

عنوان

صفحه

آخرین دعای حضرت نوح علیه السلام	۱۵۲
فصل چهارم: شیوه تبلیغ حضرت ابراهیم علیه السلام	
شخصیت حضرت ابراهیم (علیه السلام) از دیدگاه قرآن کریم	۱۵۵
۱-۴ حکمت	۱۵۸
۴-۱-۱ حکمت علمی	۱۵۸
۱- بیان صریح عقاید و رسالت	۱۵۸
۲- برهان و دلیل	۱۵۹
برهان علمی و عملی توأم	۱۶۰
۳- دعوت آزادانه	۱۶۴
انگیزه بت پرستی و دلایل تکذیب حضرت ابراهیم علیه السلام	۱۶۵
۴-۱-۲ حکمت عملی	۱۶۶
۱- شکستن بتها	۱۶۶
۲- هجرت بسوی خداوند	۱۶۷
درخواست دیدن کیفیت زنده کردن مردگان	۱۶۸
۳- بازسازی کعبه، بنای توحید و خانه مظلومان دنیا	۱۷۰
۴- قربانی و ذبح فرزند (آخرین مأموریت و امتحان الهی)	۱۷۱
۴-۲ موعظه حسنه	۱۷۲
انذار و تبشیر	۱۷۳
استدراج	۱۷۴

۱۷۵	تذکر
۱۷۷	سفارش و توصیه به نماز و زکوة
۱۷۷	توصیه و سفارش حضرت ابراهیم علیه السلام به فرزندان
۱۷۸	۳-۴ جدال احسن
۱۷۸	جدال با قوم و پدر (عموی حضرت ابراهیم (علیه السلام)):
۱۸۰	جدال عملی و علمی
۱۸۲	مجادله با نمرود
۱۸۶	آخرین سخن حضرت ابراهیم علیه السلام

فصل پنجم: شیوه تبلیغ حضرت موسی علیه السلام

۱۸۸	شرح حال و خصوصیات حضرت موسی علیه السلام
۱۸۹	دوران قبل از بعثت
۱۸۹	شجاعت و تعهد
۱۹۱	اولین هجرت
۱۹۲	حیاء و وفای به عهد
۱۹۳	دومین هجرت
۱۹۳	دوران بعد از بعثت
۱۹۳	واحد بودن شیوه تبلیغ انبیاء اولوالعزم
۱۹۴	۱-۵ حکمت

عنوان

صفحه

۱۹۴	۵-۱-۱ حکمت لسانی یا علمی
۱۹۴	۱-اعلام صریح رسالت و اظهار عقاید
۱۹۵	۲-استفاده از بیّنات: قسم اول استدلال و برهان
۱۹۷	قسم دوم معجزات فراوان
۱۹۹	۵-۱-۲ حکمت عملی
۱۹۹	در خواستی حکیمانه
۲۰۱	جاذبه و دافعه
۲۰۴	برخورد موسی علیه السلام با هارون (خشم و عفو توأماً)
۲۰۷	۵-۲ موعظه حسنة
۲۰۷	(عامل به علم)
۲۰۸	۵-۲-۱ انذار فرعون
۲۰۹	انذار دروغگویان
۲۱۰	انذار به حبط عمل
۲۱۱	۵-۲-۲ «تبشیر»
۲۱۱	بشارت دنیوی و اخروی به صابران
۲۱۲	امید دادن و پرهیز از یأس
۲۱۳	تذکر به نعمتهای الهی
۲۱۴	تذکر به ایام الله
۲۱۶	۵-۳ جدال احسن

۲۱۶	۵-۳-۱ جدال علمی (لسانی).....
۲۱۸	مغلطه فرعون.....
۲۱۹	منطق فرعونیان.....
۲۲۰	۵-۳-۲ نوعی جدال عملی.....
۲۲۱	هجرت و سیر معنوی.....
۲۲۳	فصل ششم: شیوه تبلیغ حضرت عیسی علیه السلام.....
۲۲۴	مختصری از بیانات قرآن درباره حضرت عیسی علیه السلام.....
۲۲۶	شخصیت و مقامش در درگاه خدا.....
۲۲۷	۶-۱ «حکمت».....
۲۲۷	۶-۱-۱ حکمت علمی.....
۲۲۷	۱- بیان صریح رسالت و وظیفه:.....
۲۲۹	۲- «دعوت همراه با دلیل».....
۲۳۰	۳- «دعوت آزادانه».....
۲۳۱	۶-۱-۲ حکمت عملی.....
۲۳۱	تشکیل کادر مرکزی.....
۲۳۴	رفع اختلاف.....
۲۳۶	۶-۲ موعظه حسنه.....
۲۳۶	تصدیق قول و فعل عیسی علیه السلام از سوی خدا.....

عنوان

صفحه

۲۳۸	توصیه و سفارش به نماز و زکات
۲۳۹	انذار مشرکان
۲۴۰	تبشیر بزرگترین بشارت
۲۴۲	۳-۶ جدال احسن
۲۴۲	۱-۳-۶ جدالی علمی و روانی توأماً
۲۴۴	نوعی جدال با حواریون
۲۴۶	۲-۳-۶ جدال عملی و نجات از سوی خداوند
۲۵۱	فهرست منابع و مأخذ